

Kovács Adél-Evelin (Márton Evelin)

Beszámoló

Nagyjából tavaly ilyenkor a kitöltendő pályázati űrlapba azt írtam, hogy a Szalamandrák éjszakái című regényem megírásához kérem a Communitas Alapítvány támogatását, ösztöndíját, illetve azt is, hogy szeretném már meglévő szövegeimet román nyelvre fordíttatni. Első célkitűzésemet, amely a Szalamandrák éjszakái című regény megírására vonatkozott sikerült megvalósítanom, bár a tervekkel ellentétben a könyv nem 2015 áprilisában, csak ez év júniusában jelenik meg a csíkszeredai Bookart Kiadó gondozásában.

A fordításokat illetően úgy tűnik nagyobb fába vágtam a fejszemet, mint gondoltam, és ezen még dolgoznom kell, de semmiképpen sem mondom le róla. A regény írásával párhuzamosan néhány tematikus felkérésnek is eleget tettem, és úgy tűnik tetszettek a szövegeim, az egyiket a 25 éves „születésnap” Látó számban közölték 41 másik szerzőével együtt, témája az 1989-es események, forradalom volt. Ugyanakkor nagyjából rendszeresen közlök recenziókat, a Székelyföld irodalmi lapban például *Könyvek az ablakban* címmel, reményeim szerint két-háromhavonta rendszeresen jelennek meg könyvajánlóim, főként a kortárs világirodalmi, de magyar szerzők műveiről is. Mivel valamikor művészettörténésznek készültem, sőt, erről diplomám is van, továbbra is szívügyem a képzőművészet, ezen belül a kortárs erdélyi művészek egyénisége, munkássága érdekel - minderre úgynevezett kiállítás-kísérő szövegeimben reflektálok, tavaly Kudor Duka István és Tódor Tamás festőművészek tárlataihoz írtam „impressziókat”, figyelem-felkeltőket, illetve rádiós szerkesztő lévén több interjút is készítettem, például Szabó András grafikussal, Részegh Botond képzőművésszel.

A Szalamandrák éjszakái című regényemre visszatérve, nagy kihívás volt olyan szempontból, hogy javarészt Romániában, és javarészt most - azaz a mi életidőnkben-zajlik, és így néha nehéz hitelesnek lenni, remélem mégis, hogy ez sikerült. A regény szereplői kevés kivétellel túljutottak harmincadik életévükön, és túl vannak már néhány dolgon, vagy legalábbis azt gondolják, a kamaszos hevületnek és gondolkodásmódnak már nincs helye az életükben, ám úgy tűnik, mindez nem korfüggő.

A Communitas Alapítvány által folyósított havi ösztöndíj elsősorban több mozgásteret biztosított számomra, de hasznos volt gyenge lábakon álló önbizalmam megerősítésében is, azt hiszem erre volt az elmúlt évben a legnagyobb szükségem, köszönet érte.

Részlet a Szalamandrák éjszakái című regényből

A zsurilovkai lipován halász már nem halászott, amikor én megismertem, hanem biológusokat és bátor turistákat hordozott a Kapucska földnyelv közötti tavakon, illetve a Delta eldugott ösvényein. Májusban ismerkedtem meg vele, amikor fővárosi barátaim, vagyis Tępes, a Szüzecke és a Császár, más néven a Triumvirátus eldöntötték, ideje megismerkednem a Kapucska fogalmával, mert váltig állították, hogy az nemcsak egy hely a térképen, és a mi deltánkban, hanem egy fogalom. Sok mindent összeolvastam erről a vidékről, és Deltaszentgyörgyön már jártam is, de a Triumvirátus szerint a Kapucska fölötté áll mindannak, amit eddig láttam. Nem a barátságunk kedvéért, de azt kell mondanom, valóban fölötté áll, legalábbis ami engem illet. Egyik kedvenc íróm, az örült lengyel Stasiuk azért utazott el Deltaszentgyörgyre, ahol a Duna legdélebbi ága beleömlik a Fekete-tengerbe, hogy lássa, hogyan fordul be a kontinens a vízbe, aztán miután ezt megnézte, még üldögélt néhány napig a faluban, és azon gondolkodott, hogy ezen a helyen lenne ideális megvárni a halált, mert itt oly tartalmas a semmi, hogy annál többet ember nem kívánhat. Nekem ez a semmi éppenséggel az ellenkezőjét jelentette, vagyis a minden fölött győzedelmeskedő életerőt, ahogyan a sás utat vert magának a szeméthegekben, azt jelentette számomra, hogy bármit le lehet küzdeni elegendő akarattal, én ezért voltam kíváncsi a Kapucska nevű keskeny homoknyelvre, amely a tengert és a mi nagy tavainkat, no meg a szárazföldet választja el. Azt akartam látni, hogyan kapaszkodik ki a kontinens a vízből, mint valami lomha testű Vénusz, kiemelkedik a föld a tengerből, pont itt, a Delta szélén, mely olyan, mint egy tenyér, magaslataival és lagúnáival, a tavakkal, amelyekre aztán ez a lipován halász elvitt engem.

Zsurilovkáról ő vitt át engem és a Triumvirátust a Kapucska nevű földnyelvre, régi halászcsónakja volt, rászerezve egy Honda motor, nem sietett, ráerősen mentünk, majdnem három órát tartott az út így, mert közben sört ittunk, és elkalandoztunk erre-arra, nem a megszokott útvonalon vitt, amerre a gyors turistahajók járnak, beszélgettünk, és egy zacskóba egyre több üres sörös doboz gyűlt, és ő figyelmesen hallgatott minket,

aztán szemérmesen félrefordulva a vízbe vizelt. A Kapucska olyan volt, mint egy álom, hófehér ösvény a vízben, nem csodálkoztam volna, hogyha szentek tűntek volna fel rajta andalogva, ház kevés, ember is csak néhány, sístergő víz, madarak, levegő és fény, élet, élet, szerettem volna felkiáltani, de a Triumvirátus meghatódottan hallgatott és nagyokat nyelt néhány pillanatig, aztán eszükbe jutott, hogy halászni jöttek ide, és ettől kicsit szertefoszlott a varázs, mert kiugráltak a partra és pakolászni kezdtek. A lipován halász, aki már nem halászik, segített kirakodni, igaz, nem volt túl sok csomagunk, egy sátor, néhány hálózsák, sör és pálinka, no meg a Szüzecke elmaradhatatlan ruhatára, derült is ezen a halász, hogy minek kell egy fiúnak három napra egy zsáknyi ruha, de mondtuk neki, a Szüzecke már csak ilyen, ő naponta többször át kell öltözzön ahhoz, hogy jól érezze magát, ne siessen visszafelé, mondtuk még neki, és akkor ő nem sietett. Olyannyira nem, hogy vacsorázni is velünk maradt, addigra kifigyelte az erőviszonyokat, és azt, hogy a Triumvirátus egyik tagjának sem vagyok a szeretője. Mellém ült, és aztán ott ült reggelig, néha válaszolgotott a Szüzeckének, akit az érdekelt, milyen halakat fog kifogni másnap, mintha a zsurilovkai valamiféle jós lett volna, de ő türelmesen válaszolgotott neki, bár éreztem, inkább velem beszélne, azaz inkább ő kérdezzetne. Arra kért, meséljek neki a magyarokról, székelyekről, annyi rosszat hallott rólunk a televízióban, de ő nem hisz azoknak, biztos nem vagyunk mi olyan ördögien rosszak, mondta, de mégis, hová akarjuk mi vinni Erdélyt? – mert ez nem világos számára. Mondtam, hogy Erdélyt mi sehová sem akarjuk vinni, pedig könnyebb lenne nekünk is, ha csak úgy összecsomagolhatnánk, bedugdosnánk néhány dobozba, aztán a hátunkra vennénk és vinnénk. De nem vihetjük, mert Erdély nem a mienk, Erdély Erdélyé, mozdíthatatlan, és ez a jó benne. Igaz, mondtam, még nem vezett ki belőlünk teljesen a mehetnék, valamikor vándornépek voltunk, de azért Erdélyt sehová sem vihetjük, a szászoknak sem sikerült, nekünk sem fog. Aztán valahogy a népmeséinkre terelődött a szó, az ördög tudja, honnan hallott ő a kacsalábon forgó palotáról, de akkor már tudtam, hogy jön az elmélet, a halászó népekkel való rokonságunkról, elejét is vettem a dolognak, mondvá, hogy a magyarok ősei az égegyadta világon mindennel foglalkoztak, valóban, halásztak is, mert mi mást tehettek volna hosszú bolyongásaik alatt, megtanultak mindenfélét. Aztán elmeséltem neki a viccet a mindenhez értő székely bácsival, és ezzel, illetve elég sok pálinkával már meg is pecsételődött a barátságunk.

Nem tudom, hol aludt azon az éjszakán, de reggel már megint ott hunyorgott a napba, ahol mi, elfogadta a kávékat, és azt kérdezte, zavarna-e minket, ha velünk maradna még aznap is, másnap úgyis menni készültünk vissza, neki semmi dolga a faluban, sem családja, sem kutyája-macskája, aki várná, nem is keresi senki, megszokták, hogy napokra-hetekre eltűnik. A Triumvirátust egyáltalán semmi nem zavarta, a lipován sem, mert teljesen bele voltak bolondulva a halászatba, ezért képesek voltak korán reggel felkelni, amire a városban semmi sem tudta őket rávenni, estig kuksoltak mindenféle bokrokban, és izgatottan lesték, akad-e a horogra valami. Én a halással maradtam, akinek esze ágában sem volt halászni, sőt, vinni sem akart semerre, engedelmesen lődörgött velem, amerre mentem a fehér, vakító homokban, és semmiségekről beszéltünk, vagy éppen életbevágóan fontos dolgokról, aztán délután megfogta a kezem, és így kószáltunk tovább, majd estefelé, ugyanolyan szemérmesen, mint ahogy az idevezető úton a vízbe vizelt, egy homokdűne felé kormányzott, és ott rámhajolt, napszitta tincsei az arcomba hulltak, miközben szép komótosan megcsókolt, a nyelve szabályszerűen feltérképezte a számat, aztán lecsillapodott, és csak várt, hogy csináljak valamit. Kénytelen voltam a kezét a mellem felé irányítani, mert ha nem, egy örökkévalóságig ültünk volna ott összeragadt szájakkal, melyekben a nyelvek már régen nem tudták, kihez tartoznak. Érdes ujjjaival végigsimította a bőrömet, ahol csak hozzáférhetett, ugyanolyan ráérősen és alaposan, mint ahogy csókolt, mint aki hosszú időre meg akarja jegyezni azt, amit tapasztalt. Tetszett ez a tartózkodó szemérmesség, az egész emberben volt valami ősi, valamiféle tiszetelet az embertársai iránt, ami belőlünk már szinte teljesen kiveszett. Este, amikor a többiek is előkerültek, egy gesztussal sem mutatta, hogy milyen viszonyba keveredett velem, pedig a férfiak, az én vidékemen legalábbis, általában dicsekvőek, azonnal éreztetni szokták a többiekkel, ha szert tettek egy nőstényre, hangosabban beszélnek, és amellet, hogy harsányabbak, hevesebbek is, ország-világ előtt fogdossák a nőt, hogy mindenki láthassa: megszerezték. Az én lipován halászsom csendesen üldögélt a tábornüzünk mellett, és sem többet, sem kevesebbet nem beszélt velem, mint előző este. Hát így történt. Másfél hónap múlva visszamentem Zsurilovkára egy aprócska hátizsákkal, és csak reméltem, hogy megtalálom a csónakját a kikötőben. Megtaláltam, leültem mellé a mólóra, rágyújtottam, és előlről kezdtem a Száz év magányt, talán akkor

olvastam kilencedikszáz, mindegy, sohasem tudnám megenni, mint ahogy a halászt sem, de hát, mit tegyünk, másfelé sodortak minket a vizek.

Egy óra múlva került elő, sosem mondta, miért jött, csak úgy megnézni a csónakot, vagy valaki szólt neki, hogy várják, a kézfogásán éreztem, hogy örül nekem, a tenyere lüktetett, mint egy külön életet élő valami, és ez a lüktetés nem szűnt meg később sem, csak az egész testére áterjedt, és aztán engem is megfertőzött. Gyere, mondta, és akkor ott a mólón kézen fogott, úgy vitt végig a falun, hogy mindenki láthatta, hozzá tartozom, elvitt a házába, ahol gyorsan összepakolt néhány ruhát, ponyvát, pokrócot, miközben én üldögéltem magas ágya szélén, és a lábamat lóbáltam, és azt vártam, mikor jön majd oda hozzám, és mikor fekszik rám, de nem jött, és nem feküdt rám, hanem újra kézen fogott, és kivezetett a sötétbe, az utca végén csak a bolt világított, mint egy úrállomás, mindenfélét árultak benne, még gyógyszereket is, ott bevásároltunk sörből, cigarettából, vett néhány veknit és három doboz halas-zakuszkát, ezeket mind bedobáltuk a csónakba, és elindultunk. Úgy éreztem magam, mintha az Ezüst tó kincsében játszanék, a Golovica csillogott az éjszakában, és meglepően csendes volt, csak a vízimadarak rikoltoztak néha és csapkodtak a szárnyaikkal, tartalmas csend volt, ha mondhatom így, mert tele volt az éjszaka mindenféle nessel, aztán kikötöttünk valahol, és mentünk, a lábam alatt fűcsomók, és a fehéren világító homok, kezemben meg egy lüktető tenyér, éreztem, ahogy ez a lüktetés átgyűrűzik az én testembe is, hogy már mindjárt menni sem tudok tőle, de már nem is kellett sokáig, mert az én halászom leterítette a ponyváját, rá a pokrócokat, aztán magunkra is pokrócokat terítettünk, és egy darabig csak kézen fogva, a hátunkon fekvé néztük az ég csillagait, míg szédülni nem kezdtünk, már szédültünk és lüktettünk is, és akkor aztán úgy döntött az én halászom, hogy nem tud tovább várni, és megkérdezte, hogy akarom-e, mert most még mondhatom azt, hogy nem, de ezután már nem mondhatom. Soha többé? – kérdeztem. Soha többé – válaszolta ő nagyon őszintén, és akkor én azt mondtam, hogy akarom, még akkor is, ha soha többé nem akarhatom, ezt ő nem értette, mert akkor már nem tudott gondolkozni, és nemsokára már én sem. Másnap valahonnan elővarázsolt egy apró fényképezőgépet, és nekiállt, hogy minden anyajegyemet lefényképezze, mondtam neki, hogy nehéz munka lesz, mert rengeteg anyajegyem van, a tenyeremben és az egyik lábujjamon is, de ő azt mondta, nem fél a munkától, ezért naphosszat andalogtunk és fürödtünk az ő titkos helyén, ahol senki sem

zavart meg minket, úgyhogy fotózhatott is, mert én anyaszült meztelen maradtam egészen estig, amikor bekent valami házi készítésű főzettel, hogy meg ne egyenek a szúnyogok, és aztán újra befeküdtünk a ponyvára a pokrócok alá, és újra néztük az eget, de most nem kérdezett semmit, csak a keze indult el félénken, majd egyre bátrabban a testemen, és akkor úgy döntöttem, ha neki szabad, nekem is szabad, és így voltunk az én halászommal, egymásba fordult testtel, aludni is úgy kellett, nem volt menekvés, az ölelésében kellett aludnom, s főlösképpen féltem ettől, mert aludni is jó volt vele, másnap elvitt a csónakkal mindenféle kis lagúnába és tavacszkára, fészkelő madarakat és ficánkoló halakat nézni, és megint semmiségekről fecsegtünk, néha megálltunk csókolózni és az anyajegyeimet fényképezni, és megtanultam a csónak szélébe kapaszkodva szemérmesen a vízbe vizelni, majd ettünk és ittunk, főleg abból a feketecseresznye pálinkából, amit neki hoztam, amit az apám készít, azt mondta, egyszer eljön hozzánk, hogy megnézze, milyen a hegyekben a tél, mert azt találtam mondani, hogy szerintem a hegyekben szelídebb a tél, mint itt lent a síkságon, aztán este, újra a ponyván fekvé azt mondta, befejezte, kész, az összes anyajegyem meg lett örökítve, készít majd nekem egy albumot, és elküldi a Béke Városába, és akkor én sírtam, de nem tudtam neki elmondani, hogy csak azért sírok, mert jó vele, de csak itt jó vele, sehol máshol nem lenne ugyanilyen, és mi sosem élhetünk együtt itt, ahol vele együtt lehetne élni, mert bennem ott van az az örökös mehetnék, ami nem hagy nyugton, nem hagy aludni, olyan, mint a malárialáz, a legváratlanabb pillanatokban tör rám.

Ő hallgatott, én hallgattam és sírtam, és aztán újra megkérdezte, hogy akarom-e, talán zavarában, hogy sírok, mert hát már egyszer megkérdezte, és akkor megmondta, hogy ha egyszer akartam, akkor mindig akarnom kell. Akartam. Akarom. Nem találkoztunk aztán többet, nem tudom, hogy az albumot az anyajegyeimről készített fényképekkel tényleg elkészítette-e, lehet, hogy igen, és úgy döntött, megtartja magának, talán néha esténként előveszi és végiglapozza. A Triumvirátussal küldtem neki feketecseresznye pálinkát, mert ők még jártak oda halászni időnként, de legszívesebben a lelkemet küldtem volna el, vagy inkább magamat, mert mindig arra vágytam, hogy egy ilyen egyszerű, csodálatos emberrel éljem le az életemet, mint az én halászom, miközben tudtam, hogy soha nem leszek képes egyszerű és nyugodt életet élni, az egyszerű embert én az örületbe kergetem, engem csak hétpróbás gazemberek bírnak ki, mint a kedves

férjem, vagy mint Filemon. Kajgal és Milen is túlon túl finom léleknek bizonyult, az én örületem méreteihez képest apró bélyegek mindketten, hiába hagytak olyan mély nyomot bennem, mert egyik sem tudott velem élni huzamosabb ideig. Hát, így van ez, mindenkinek van egy keresztje – mondogatta Péter Sanyi, a katolikus pap az apám falujából, aki állítólag azért tűnt el, mert negyvenéves korában mégiscsak beleszeretett egy nőbe, aki mellett az egyház kéregető törpének tűnt, otthagytott paplakot és mindent, és azt pletykálják, hogy valahol Szigeten lakik, egy kolónia buszsofőrje, ő hordja a gyermekeket iskolába Nagybányára.